

Nr 40

Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag ur kyrkofonden, m. m.; given den 22 mars 1974.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över utbildningsärenden, föreslå riksdagen att bifalla de förslag om vars avlåtande till riksdagen föredraganden hemställt.

CARL GUSTAF

HANS GUSTAFSSON

Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionens första avsnitt rör frågor om anslag ur kyrkofonden. Sålunda föreslås att vissa kostnader för inredning av domkapitelhuset i Härnösand skall stanna slutligt på kyrkofonden. Vidare föreslås anslag till två nya stiftsadjunktstjänster för verksamhet bland inflyttade finskspråkiga personer. Förslag läggs fram om avlöningsbidrag till ännu en sjömanspräst och om uppräkning av bidragen. Uppräkning föreslås av bidraget till kyrkomusikerutbildningen vid Sköndalsinstitutet, anslaget till fortbildningskurser för präster m. m. och bidraget till Lutherska världsförbundets svenska sektion. Ett särskilt anslag på 100 000 kr. föreslås till kostnader för Kyrkornas världsråds femte generalförsamling. Anslag föreslås också till stipendier till blivande präster för utbildning i finska och samiska språken.

I det andra avsnittet framläggs förslag om fördelningen mellan vederbörande pastorat och skola samt kyrkofonden av kostnaderna för avlöningsförmåner åt organister med fyllnadstjänstgöring som musiklärare.

**Utdrag av protokollet över utbildningsärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet den 22 mars 1974.**

Närvarande: statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena ANDERSSON, statsråden STRÄNG, JOHANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, BENGTTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, FELDT, GUSTAFSSON, LEIJON, HJELM-WALLÉN.

Statsrådet Gustafsson anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter frågor om *vissa anslag ur kyrkofonden, m. m.*, och anför.

I. Vissa anslag ur kyrkofonden

1. Inredning av domkapitelhuset i Härnösand

Genom beslut den 20 juli 1973 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att inreda domkapitelhuset i Härnösand. För ifrågavarande ändamål anvisades 45 000 kr. från anslaget Inredning och utrustning av lokaler vid universiteten m. m. (1973/74: VIII E 62). Vidare medgav Kungl. Maj:t att ur kyrkofonden förskottsvis fick utgå 90 000 kr. för ändamålet. Sistnämnda belopp avser kostnader som bör betalas med kyrkofondsmedel. Jag förordar därför att det förskottrade beloppet skall stanna slutligt på kyrkofonden.

2. Inrättande av nya stiftsadjunktstjänster för finskspråkiga personer i Sverige, m.m.

För kyrklig verksamhet bland finskspråkiga personer i Sverige finns inrättade fyra tjänster som förste stiftsadjunkt, nämligen en för Strängnäs stift med Eskilstuna som stationeringsort och med skyldighet att tjänstgöra även i Linköpings stift, en för Västerås stift med Västerås som stationeringsort och med skyldighet att tjänstgöra även i Uppsala stift, en för Lunds stift med Malmö som stationeringsort och med skyldighet att tjänstgöra även i Växjö stift samt en för Göteborgs stift med Göteborg som stationeringsort och med skyldighet att tjänstgöra även i Skara och Karlstads stift.

I skrivelse den 25 september 1970, nr 29, anhöll kyrkomötet, under återopande av första tillfälliga utskottets betänkande nr 2 — vari utskottet tänkt sig antingen att särskilda kyrkoherdetjänster för finskspråkiga personer inrättas eller att nuvarande organisation med förste stiftsadjunktstjänster för ändamålet utökas — att Kungl. Maj:t skulle föranstalta om en utredning för åstadkommande av en effektivare organisation för den andliga vården av de finsktalande i huvudsak efter de av utskottet i betänkandet angivna allmänna riktlinjerna.

Yttranden över kyrkomötets skrivelse inhämtades från kammarkollegiet, statskontoret, samtliga domkapitel, Samarbetsrådet för svenska och finska kyrkan samt Riksförbundet för finskspråkigt församlingsarbete i Sverige. Kammarkollegiet, som i likhet med flertalet av de övriga remissinstanserna förordade en utökning av nuvarande organisation med stiftsadjunkter för finskspråkiga, framhöll att vid utredningen i första hand borde klarläggas den finskspråkiga befolkningens lokalisering inom de olika stiftet.

Genom beslut den 24 mars 1972 uppdrog Kungl. Maj:t åt kammarkollegiet att verkställa utredning i ärendet i huvudsak enligt de riktlin-

jer, som uppdragits i kammarkollegiets yttrande. Med anledning av uppdraget har inom kollegiet utarbetats en den 11 september 1973 dagtecknad promemoria rörande organisationen av den andliga vården för finskspråkiga personer i Sverige.

I promemorian anges antalet finskspråkiga den 1 januari 1973 ha uppgått till i Uppsala stift 20 000, Linköpings stift 8 500, Skara stift 18 000, Strängnäs stift 23 000, Västerås stift 28 000, Växjö stift 6 500, Lunds stift 14 000, Göteborgs stift 25 000, Karlstads stift 6 000, Härnösands stift 2 500, Luleå stift utom Tornedalen 6 000, Visby stift 150 och Stockholms stift 40 000 eller för samtliga stift ca 198 000. Vid uppskattningen av antalet finskspråkiga i landet har beaktats dels att en del av de finska medborgarna har svenska till modersmål, dels att en del svenska medborgare är finskspråkiga. Antalet finskspråkiga i Tornedalen, som uppskattas till inemot 30 000, är emellertid inte inräknat i dessa siffror.

Under första halvåret 1973 minskade antalet finska medborgare i Sverige med ca 3 500. Minskningen beräknas fortsätta under de närmaste åren. I promemorian framhålls att i ärendet framförda önskemål om egen stiftsadjunktstjänst för samtliga stift utom Visby stift mot angiven bakgrund inte kan biträdas. Nuvarande organisation med fyra stiftsadjunkter för ändamålet fördelade på nio stift anses emellertid otillräcklig.

I promemorian föreslås därför att ytterligare två tjänster som förste stiftsadjunkt skall inrättas för kyrklig verksamhet bland finskspråkiga i Sverige, nämligen en för Uppsala stift med Gävle som stationeringsort och en för Skara stift med Skövde som stationeringsort och med skyldighet att tjänstgöra även i Karlstads stift.

Vidare framhålls att det i ett flertal stift finns finsktalande församlingspräster som vid sidan av tjänsten i det egna pastoratet biträder med gudstjänster och andra kyrkliga förrättningar på finska språket även på andra platser inom stiftet. Vid resa för sådant ändamål föreslås resersättning utgå ur kyrkofonden.

Kammarkollegiet har inhämtat yttranden över promemorian från samtliga domkapitel samt Riksförbundet för finskspråkigt församlingsarbete i Sverige. *Domkapitlen i Uppsala, Linköping, Skara, Växjö och Karlstad* för i sina yttranden fram önskemål om nya tjänster som förste stiftsadjunkt för finskspråkiga i resp. stift. *Riksförbundet för finskspråkigt församlingsarbete i Sverige* föreslår att nya sådana tjänster skall inrättas i Uppsala, Linköpings, Skara och Stockholms stift.

Kammarkollegiet anser sig med tanke på det alltför ringa finskspråkiga befolkningsunderlaget inte kunna biträda önskemålen från domkapitlen i Linköping, Växjö och Karlstad om egna stiftsadjunktstjänster för resp. stift. Däremot tillstyrker kollegiet att utöver de i promemorian föreslagna tjänsterna för Uppsala och Skara stift skall inrättas en gemensam tjänst för Linköpings och Växjö stift. Kollegiet föreslår alltså

att ytterligare tre tjänster som förste stiftsadjunkt inrättas för kyrklig verksamhet bland finskspråkiga i Sverige. I fråga om placeringen av de föreslagna tjänsterna framhåller kollegiet att Kungl. Maj:t liksom hittills bör bestämma stationeringsort i samband med beslut om tjänsternas inrättande.

Vidare föreslår kollegiet att finsktalande församlingspräst, pastoratsadjunkt eller vikarie för sådan präst, som inom sitt hemstift tas i anspråk för kyrklig förrättning bland finskspråkiga personer utom det egna pastoratet, vid resa för sådant ändamål skall få uppbära resekostnadsersättning och traktamente som för tjänsteresa samt att sagda ersättning skall bestridas ur kyrkofonden.

Föredraganden

Den stora tillströmningen av invandrare från Finland till Sverige i slutet av 1960-talet har ökat behovet av särskilda prästtjänster för verksamhet bland finskspråkiga. Kammarkollegiets utredning visar att det nuvarande antalet sådana tjänster är otillräckligt. I så gott som samtliga remissyttranden över utredningen understryks behovet av ökade resurser för den andliga vården av finskspråkiga.

Under de senaste åren har emellertid situationen förändrats och utflyttningen från Sverige av finländska medborgare varit större än inflyttningen. På grund av osäkerheten beträffande den framtida utvecklingen är det svårt att bedöma hur stort behovet av särskilda prästtjänster för finskspråkiga kommer att vara på längre sikt. Jag är därför endast beredd att föreslå att två nya förste stiftsadjunktstjänster inrättas. Behovet av tjänster får fortlöpande övervägas. Det ankommer på Kungl. Maj:t att bestämma stationeringsorter och tjänstgöringsområden för dessa stiftsadjunkter.

Av kammarkollegiets utredning framgår vidare att det i flera stift finns finsktalande präster som vid sidan av sin egen tjänst biträder vid kyrkliga förrättningar bland finskspråkiga personer i stiftet. I enlighet med kammarkollegiets förslag bör ur kyrkofonden få bestridas resekostnadsersättning och traktamente vid resor som företas på grund av sådana förrättningar.

3. Avlöningsbidrag till sjömanspräster

Ur kyrkofonden utgår f. n. till svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse 19 bidrag om vardera 37 000 kr. årligen för avlöande av präster som är anställda i styrelsens tjänst i utlandet.

Sjömansvårdsstyrelsen anhåller om ytterligare ett avlöningsbidrag. Som grund för detta yrkande åberopar styrelsen särskilt dels att styrelsen från Evangeliska fosterlandsstiftelsen fr. o. m. den 1 januari 1973 övertagit ansvaret för verksamheten vid sjömanskyrkorna i Hamburg

och Liverpool, dels att den försöksverksamhet i Beirut som styrelsen påbörjat 1972 utvecklats positivt och beräknas fortsätta. Vidare anhåller styrelsen att varje lönebidrag räknas upp med 4 100 kr. för bestridande av social- och arbetsgivaravgifter. Styrelsen anhåller också om retroaktivt tillägg för tiden den 1 januari—den 30 juni 1974 med sammanlagt 38 950 kr. Styrelsen uppger bl. a. att den nu bedriver verksamhet på 39 platser utomlands. På 23 av dessa leds arbetet av svensk präst.

Kammarkollegiet erinrar om att kollegiet tidigare tillstyrkt en begäran om lönebidrag för tjänsten som sjömanspräst i Liverpool. I fråga om lönebidrag för tjänsten som sjömanspräst i Beirut finner kollegiet, med hänsyn till besöksfrekvensen i Beirut av nordiska, i första hand svenska fartyg, att skälen för bifall är starkare än föregående år, då kollegiet avstyrkte en begäran om lönebidrag till denna tjänst. Kollegiet tillstyrker därför att bidrag ur kyrkofonden utgår till ytterligare en i sjömansvårdsstyrelsens tjänst anställd sjömanspräst. Kollegiet har inte heller något att erinra mot bifall till styrelsens anhållan om uppräknings av bidragen och om retroaktivt tillägg.

Föredraganden

Den verksamhet som sjömansvårdsstyrelsen bedriver är av mycket stor betydelse. Med hänsyn härtill samt till omfattningen av denna verksamhet tillstyrker jag att bidrag får utgå till ytterligare en sjömanspräst fr. o. m. den 1 juli 1974.

Med hänsyn till höjningen av den allmänna arbetsgivaravgiften bör varje bidrag den 1 juli 1974 räknas upp med 900 kr. till 37 900 kr. Vidare förordar jag att ersättning för första halvåret 1974 för den inträffade höjningen får utgå med ett sammanlagt belopp av 8 550 kr.

4. Bidrag till kyrkomusikerutbildningen vid Sköndalsinstitutet

För innevarande budgetår har anvisats ett anslag av högst 133 000 kr. ur kyrkofonden som bidrag till bestridande av kostnaderna för den kyrkomusikaliska linjen vid Sköndalsinstitutet.

Direktionen för Svenska diakonsällskapet anhåller för budgetåret 1974/75 dels om ett anslag på 237 800 kr., vilket belopp motsvarar de beräknade kostnaderna för avlöningar åt lärare efter avdrag av elevavgifter, dels om ett enligt principen för statsbidrag till den sociala utbildningen vid Sköndalsinstitutet beräknat tilläggsanslag när de löne- och arvodeskostnader som föranleds av ändrade avtal kan framräknas.

Kammarkollegiet erinrar om att anslag till förevarande ändamål har utgått ur kyrkofonden alltsedan budgetåret 1961/62. Då utgjorde bidraget 50 000 kr., vilket motsvarade ca 52 % av lönekostnaderna efter avdrag av elevavgifter. Därefter har bidraget ökat undan för undan. An-

slaget för innevarande år motsvarar ca 77 % av de beräknade lönekostnaderna. Kollegiet kan inte tillstyrka det begärda högre anslaget motsvarande samtliga lönekostnader efter avdrag av elevavgifter. Däremot anser kollegiet att det finns skäl för en höjning av bidraget i proportion till beräknade kostnadsstegringar, dvs. med 50 000 kr.

Föredraganden

Med hänsyn till Sköndalsinstitutets ökade kostnader för lärarlöner och timarvoden förordar jag att bidraget höjs med 30 000 kr. till högst 163 000 kr. Något tilläggsanslag är jag däremot inte beredd att tillstyrka.

5. Anslag till anlitande av biträde vid handläggningen av kyrkliga ärenden

Med stöd av 12 § 3 lagen (1970: 940) om kyrkliga kostnader utgår ur kyrkofonden anslag enligt Kungl. Maj:ts och riksdagens bestämmande för anlitande av biträde vid handläggningen av kyrkliga ärenden inom vederbörande statsdepartement. För innevarande budgetår är anslaget uppfört med 80 000 kr. För nästa budgetår räknar jag med ett lika stort medelsbehov och förordar därför att ett oförändrat anslag av 80 000 kr. anvisas för ändamålet.

6. Anslag till kostnader för Kyrkornas världsråds femte generalförsamling

Enligt 12 § 5 lagen (1970: 940) om kyrkliga kostnader utgår ur kyrkofonden anslag till extra utgifter med ett av Kungl. Maj:ts och riksdagen bestämt belopp för år. Beloppet får efter Kungl. Maj:ts bestämmande användas till kyrkliga ändamål. Anslaget, som för det kyrkliga området motsvarar anslagen till extra utgifter under riksstatens särskilda huvudtitlar, är uppfört med 190 000 kr.

Ärkebiskopen har i egenskap av ordförande i svenska ekumeniska nämnden hemställt om bidrag till bestridande av vissa kostnader i samband med Kyrkornas världsråds femte generalförsamling i Jakarta den 22 juli—den 8 augusti 1975.

För att täcka kostnaderna för generalförsamlingen, vilken väntas få 3 000 deltagare, varav ungefär 800 delegater från mer än 260 medlemskyrkor i över 90 länder, har Kyrkornas världsråds centralkommitté anhållit att medlemskyrkorna skall svara för en insats motsvarande hälften av det årliga bidraget till Kyrkornas världsråds allmänna budget. Det svenska bidraget till den allmänna budgeten för 1974 beräknas bli 140 000 kr. Ärkebiskopen anhåller därför om ett anslag på 70 000 kr. till kostnader för Kyrkornas världsråds femte generalförsamling.

Ärkebiskopen har vidare meddelat att svenska kyrkan som medlemskyrka tilldelats sju delegatplatser vid generalförsamlingen samt anhållit att, förutom bidrag till kostnaderna för generalförsamlingen, ett anslag på 70 000 kr. måtte beviljas för sju delegaters resa och uppehälle.

Föredraganden

Vid tidigare generalförsamlingar med Kyrkornas världsråd har bidrag anvisats ur kyrkofonden. Till kostnaderna för den fjärde generalförsamlingen, som hölls i Uppsala sommaren 1968, anvisades sammanlagt 240 000 kr. Bidrag bör också utgå till kostnader i samband med Kyrkornas världsråds femte generalförsamling i Jakarta sommaren 1975. Det belopp som behövs är så stort att det inte kan bestridas inom ramen av det ordinarie anslaget till extra utgifter. Jag föreslår därför att vid sidan av anslaget till extra utgifter för nästa budgetår anvisas ett särskilt anslag av högst 100 000 kr. till bestridande av kostnader för generalförsamlingen och svenska kyrkans delegater i denna.

7. Stipendier till blivande präster för utbildning i finska och samiska språken

På riksstaten är för innevarande budgetår uppfört ett anslag på 9 000 kr. till stipendier till blivande präster för utbildning i finska och samiska språken (1973/74: VIII C 6). Ur anslaget utgår tre stipendier avsedda för blivande präster inom Luleå stift. Varje stipendium uppgår till 3 000 kr. för år och utdelas för högst tre år i sänder med 1 500 kr. för varje termin. Stipendium får dock utgå med 2 250 kr. för termin, när det bara finns två stipendiater.

Domkapitlet i Luleå framhåller att behovet av präster med kunskaper i finska eller samiska språken är mycket stort i Luleå stift. Domkapitlet har noterat ett stigande intresse hos de teologie studerande att utbildas sig i något av de två språken. De långa och svåra studier det här är fråga om är emellertid kostnadskrävande. Domkapitlet föreslår därför att anslaget höjs till 12 000 kr., fördelat på tre stipendier om 4 000 kr. vardera.

Föredraganden

Med hänsyn till att kostnaderna för ifrågavarande stipendier avser ett kyrkligt ändamål föreslår jag att kostnaderna fr. o. m. nästa budgetår bestrids ur kyrkofonden. I enlighet med domkapitlets förslag bör för ändamålet anvisas ett anslag av 12 000 kr.

8. Anslag för anordnande av teologiska fortbildningskurser för präster m. m.

Sedan budgetåret 1953/54 utgår ett årligt anslag ur kyrkofonden för studiebidrag åt präster vid tjänstledighet i vissa fall och för anordnande av vissa teologiska fortbildningskurser för präster. Anslaget, som har kommit att användas huvudsakligen till teologiska seminarier och kurser för prästerna ute i stiftet, utgår fr. o. m. den 1 juli 1973 med högst 60 000 kr. för budgetår.

Under de senaste åren har en allt livligare fortbildningsverksamhet ägt rum i de olika stiftet. Det är i regel stiftets prästsällskap som anordnar kurser och teologiska seminarier. Kostnaderna för denna verksamhet är långt större än anslaget.

Den sakkunnige för utredning av frågan om de praktisk-teologiska övningsinstitutens framtida ställning m. m., vilken enligt sina direktiv (riksdagsber. 1970: U 50) även haft att överväga frågan om prästernas fortbildning, har i sitt betänkande (SOU 1971: 89) Praktisk prästutbildning lagt fram förslag om en fastare organiserad fortbildning. I avvaktan på ett slutligt ställningstagande till detta förslag, som f. n. bereds inom departementet, föreslår jag att anslaget höjs med 5 000 kr. till högst 65 000 kr. med verkan fr. o. m. nästa budgetår.

9. Bidrag till Lutherska världsförbundets svenska sektion

Sedan budgetåret 1954/55 utgår ett årligt bidrag ur kyrkofonden till Lutherska världsförbundets svenska sektion för bestridande av dess medlemsavgift till världsförbundet. Bidraget utgår fr. o. m. budgetåret 1972/73 med 100 000 kr. (prop. 1972: 30, KrU 1972: 12, rskr 1972: 104).

Lutherska världsförbundets svenska sektion anhåller om höjning av bidraget till 180 000 kr., motsvarande ca tre fjärdedelar av medlemsavgiften. Sektionen framhåller att den har mycket stora svårigheter att skaffa medel till denna typ av utgifter.

Föredraganden

Det nu utgående bidraget på 100 000 kr. angavs vid sin tillkomst täcka bortåt hälften av medlemsavgiften. Denna har från år 1972 till år 1974 höjts från omkring 220 000 kr. till omkring 250 000 kr. per år. Jag tillstyrker att bidraget höjs med 30 000 kr. Därmed skulle bidraget täcka drygt hälften av medlemsavgiften. Jag förordar således att det årliga bidraget till Lutherska världsförbundets svenska sektion fr. o. m. nästa budgetår får utgå med 130 000 kr.

10. Bidrag till kyrklig verksamhet i Schweiz

Sedan budgetåret 1968/69 utgår ett årligt bidrag ur kyrkofonden till kostnader för en präst med huvudsaklig tjänstgöring bland svenskar i Schweiz. Bidraget utgår fr. o. m. budgetåret 1971/72 med 38 000 kr. (prop. 1971: 33, KrU 1971: 11, rskr 1971: 130).

Statsrådet Löfberg kommer i proposition om vissa pensionsfrågor. m. m., att föreslå att denna prästtjänst fr. o. m. den 1 juli 1974 ansluts till statens allmänna tjänstepensionsreglemente (1959: 287) — SPR. Därvid förutsätts att kostnaderna för pensioneringen skall bestridas genom särskilda pensionsavgifter. Pensionsavgifterna beräknas motsvara 10 % av lönen. Det ur kyrkofonden utgående bidraget till tjänsten bör med anledning härav räknas upp med 5 000 kr. till 43 000 kr.

11. Hemställen

Under åberopande av vad jag har anfört i detta avsnitt hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

1. besluta att det förut angivna ur kyrkofonden förskotterade beloppet för inredning av domkapitelhuset i Härnösand skall stanna slutligt på kyrkofonden,

2. medge att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1974 t. v. får utgå medel för avlönande av ytterligare två förste stiftsadjunkter, avsedda för den finskspråkiga befolkningen i Sverige,

3. medge att ur kyrkofonden får bestridas resekostnadsersättning och traktamente vid resor som finsktalande präst företar på grund av kyrkliga förrättningar bland finskspråkiga i det stift där prästen tjänstgör,

4. medge att ur kyrkofonden till svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse får utgå

dels för tiden den 1 januari—den 30 juni 1974 ytterligare avlöningsbidrag med sammanlagt 8 550 kr.,

dels fr. o. m. den 1 juli 1974 t. v. 20 bidrag om vardera 37 900 kr. för budgetår för avlöning av präster, som är anställda i styrelsens tjänst i utlandet,

5. medge att ur kyrkofonden för budgetåret 1974/75 får utgå bidrag till Svenska diakonsällskapet med högst 163 000 kr. till bestridande av kostnader för utbildning av kyrkomusiker vid Sköndalsinstitutet,

6. medge att ur kyrkofonden för budgetåret 1974/75 får utgå medel med högst 80 000 kr. för anlitande av biträde vid handläggningen av kyrkliga ärenden inom vederbörande statsdepartement,

7. medge att ur kyrkofonden för budgetåret 1974/75 får utgå bidrag med högst 100 000 kr. till bestridande av kostnader för Kyrkornas världsråds femte generalförsamling i Jakarta och för svenska kyrkans delegater till denna,

8. medge att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1974 t. v. får utgå medel med högst 12 000 kr. för budgetår till stipendier till blivande präster för utbildning i finska och samiska språken,

9. medge att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1974 t. v. får utgå medel med högst 65 000 kr. för budgetår för studiebidrag åt präster vid tjänstledighet i vissa fall och för anordnande av vissa teologiska fortbildningskurser för präster,

10. medge att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1974 t. v. får utgå bidrag med 130 000 kr. för år till Lutherska världsförbundets svenska sektion,

11. medge att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1974 t. v. får utgå bidrag med 43 000 kr. för budgetår till kostnader för en präst med huvudsaklig tjänstgöring bland svenskar i Schweiz.

II. Kostnadsansvaret för avlöningsförmåner åt organister med fyllnadstjänstgöring

Inledning

Genom kungörelse (1973: 681) om ändring i kyrkomusikerstadgan (1950: 375) blev den sedan länge förefintliga möjligheten att till organisttjänst knyta fyllnadstjänstgöring som lärare i musik vid vissa statliga eller statsunderstödda läroanstalter kompletterad med en motsvarande möjlighet vid kommunal musikundervisning till vilken inte utgår statsbidrag. Samtidigt gjordes vissa justeringar i behörighetsvillkoren för organisttjänst. Berörda ändringar var konsekvenser av den reformerade högre kyrkomusikerutbildning som på grundval av statsmakternas beslut 1970 och 1971 (prop. 1970: 25 s. 106, SU 1970: 108, rskr 1970: 274, prop. 1971: 31 s. 27, UbU 1971: 5, rskr 1971: 112) meddelas vid musikhögskolorna. Fördelningen mellan pastorat (som primärt svarar för kyrkomusikernas avlönanande) och kommun av kostnaderna för organisttjänst med fyllnadstjänstgöring enligt det nytillkomna alternativet anges i kyrkomusikerstadgan skola regleras genom avtal mellan pastoratet och kommunen. I anslutning härtill har uppkommit fråga huruvida pastoratet, för det fall att kommunen därvid betalar ersättning för fyllnadstjänstgöringen efter en lägre lönenivå än som svarar mot organisttjänstens löneklassplacering, bör få bidrag direkt ur kyrkofonden med vad som felar i full lön på samma sätt som f. n. gäller beträffande organists fyllnadstjänstgöring vid statlig eller statsunderstödd läroanstalt. Denna fråga har ansetts böra övervägas mot bakgrund av de nuvarande reglerna om finansieringen av sistnämnda typ av fyllnadstjänstgöring. Det har därvid visat sig att dessa regler, som huvudsakligen tillkom år

1950, delvis är föråldrade och behäftade med oklarheter. En närmare redogörelse härför lämnas i den inom utbildningsdepartementet upprättade promemorian (Ds U 1973: 18) Kostnadsansvaret i fråga om organister och biträdande kyrkomusiker med fyllnadstjänstgöring. I promemorian belyses rättsläget på området samt ges förslag till vissa ändringar. Vidare behandlas i promemorian behovet av kompletterande finansieringsbestämmelser för organisttjänst med fyllnadstjänstgöring vid kommunal musikundervisning. Några bestämmelser i detta avseende föreslås ej komma till stånd.

Efter remiss har yttranden över promemorian avgetts av kammarkollegiet, statskontoret, riksrevisionsverket, statens personalpensionsverk, skolöverstyrelsen, samtliga domkapitel, organisationskommittén för högre musikutbildning, Musikaliska akademiens styrelse, Svenska kommunförbundet och Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund. Skolöverstyrelsen har bifogat yttranden av länskolnämnderna i Kronobergs, Hallands och Norrbottens län. Några domkapitel har överlämnat yttranden av pastoratskyrkoråd och liknande lokala organ.

Nuvarande ordning

I lagen (1947: 275) om kyrkomusiker (ändrad senast 1970: 941) fastslås att för kyrkomusikens uppehållande skall för varje territoriell församling finnas anställd kyrkomusiker. Närmare bestämmelser om kyrkomusikerorganisationen finns i kyrkomusikerstadgan (1950: 375, omtryckt 1973: 681) — här betecknad Kmst. En grundtanke i denna organisation är att man för att kunna bilda kyrkomusikertjänster med full tjänstgöring replierar på en organisatorisk samverkan mellan kyrka och skolväsen.

Enligt Kmst är stiftens indelade i kyrkomusikerdistrikt. Varje församling skall i regel utgöra ett distrikt. I varje distrikt skall finnas en organisttjänst eller en kantorstjänst. Den senare är antingen en tjänst som kyrkomusiker och lärare i vissa delar av grundskolan (skolkantor) eller en självständig kyrkomusikalisk tjänst (kyrkokantor). Kantorstjänsterna är avsedda för mindre distrikt. Organisttjänst är en självständig kyrkomusikalisk tjänst, som i princip får finnas endast i distrikt med mer än 5 000 invånare. Till organists tjänståligganden hör — förutom medverkan vid gudstjänster och kyrkliga förrättningar m. m. — att meddela fri musikundervisning åt ungdom fem timmar i veckan under 39 veckor årligen. Med organisttjänst kan vidare förbindas skyldighet till fyllnadstjänstgöring som lärare i musik vid ettdera av följande slag av skolformer, nämligen statlig eller statsunderstödd läroanstalt, som står under inseeende av skolöverstyrelsen eller särskilt förordnad tillsynsmyndighet (13 § 1 Kmst) eller kommunal musikundervisning till vilken ej utgår statsbidrag (13 § 2 Kmst). Vid sidan om huvudtjänsten kan i kyrkomu-

sikerdistrikt där arbetsuppgifterna så kräver inrättas en eller flera tjänster som biträdande kyrkomusiker. Även dessa kan åläggas fyllnadstjänstgöring och fri musikundervisning. Organisttjänst är ordinarie eller extra ordinarie. Är tjänsten förenad med fyllnadstjänstgöring enligt 13 § 2 Kmst, kan den dock endast vara extra ordinarie. I vissa fall kan organist ha extra tjänst eller arvodestjänst. Biträdande kyrkomusiker har extra ordinarie eller extra tjänst eller arvodestjänst. Vad som i fortsättningen sägs om organister gäller i tillämpliga delar också om biträdande kyrkomusiker.

Domkapitlet fastställer för varje organisttjänst ett veckotimtal för den kyrkomusikaliska verksamheten (i vilken även inräknas den fria musikundervisningen) enligt normer i 23 § Kmst. Normerna bygger på en evalvering av den kyrkomusikaliska tjänstgöringstiden i visst antal veckotimmar, olika alltefter distriktens folkmängd och göromåls omfattning. Full tjänstgöring anses motsvara 30 veckotimmar. Där i ingår i förekommande fall tid för fyllnadstjänstgöring. Organist kan åläggas högst 34 veckotimmars tjänstgöring.

Fyllnadstjänstgöring enligt 13 § 1 Kmst fullgörs i den omfattning och vid den eller de läroanstalter som länskolnämnden bestämmer. Församling är skyldig låta organist fullgöra sådan fyllnadstjänstgöring enligt 13 § 1 som länskolnämnden ålägger honom. Grundskola, kommuns gymnasieskola och annan kommunal statsunderstödd läroanstalt är skyldiga att för fyllnadstjänstgöring enligt 13 § 1 mottaga organist i den omfattning länskolnämnden bestämmer. Fyllnadstjänstgöring enligt 13 § 2 Kmst får ingå i organisttjänst, om församlingen och kommunen träffat avtal därom. Beslut om organists skyldighet att fullgöra sådan fyllnadstjänstgöring meddelas i den ordning som församlingen och kommunen bestämmer.

För behörighet till organisttjänst, vare sig i tjänsten ingår fyllnadstjänstgöring eller ej fordras bl. a. att ha gått igenom dels kyrkomusikalisk grundkurs på kyrkomusikerlinje vid musikhögskola, dels i anslutning till grundkursen anordnad påbyggnadskurs i form av antingen praktisk-pedagogisk eller musikpedagogisk utbildning. Dock krävs för fyllnadstjänstgöring vid grundskolan eller kommuns gymnasieskola genomgång av den förra påbyggnadskursen och för fyllnadstjänstgöring vid kommunal musikundervisning genomgång av den senare. Vissa avlagda examina eller kunskapsprov enligt äldre bestämmelser ger kompetens för båda slagen av fyllnadstjänstgöring. Domkapitlet kan bevilja dispens från de uppställda behörighetsvillkoren.

Organisternas löneförhållanden regleras genom allmänt avlöningsavtal för statliga och vissa andra tjänstemän (AST) den 9 juli 1971 och tjänsteförteckningsavtal för kyrkliga tjänster (TFK) den 28 juni 1971. Har organist med fyllnadstjänstgöring mer än 30 veckotimmar utgår för undervisningstimmar utöver de 30 veckotimmarna arvode enligt be-

stämmelser i tjänsteförteckningsavtal för undervisningsområdet (TFU) den 28 juni 1971. Organisterna åtnjuter vidare tjänstepensionsrätt enligt statens allmänna tjänstepensionsreglemente (1959: 287) — SPR — samt omfattas av statens grupplivförsäkring enligt reglementet härom (1962: 698).

Om finansieringen av organisternas verksamhet gäller i huvudsak följande.

I 6 § lagen (1970: 940) om kyrkliga kostnader föreskrivs att pastoratet svarar för avlöningsförmåner åt församlingspräster och kyrkomusiker, om ej annat följer av 8 eller 12 § samma lag. Med kostnader för avlöningsförmåner avses i lagen inte bara kostnader för löner och andra sådana förmåner som anges i 10 § AST utan också bl. a. kostnader för pensionsförmåner och sådana avgifter av olika slag som skall utges för anställda. Hit hör såvitt gäller kyrkomusiker följande arbetsgivaravgifter som pastoratet har att erlægga till riksförsäkringsverket, nämligen avgifter till sjukförsäkringen, folkpensioneringen och försäkringen för tilläggspension (ATP) enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring, avgifter enligt lagen (1954: 243) om yrkesskadeförsäkring, lagen (1970: 742) om lönegarantiavgift, lagen (1971: 282) om arbetarskyddsavgift, lagen (1973: 372) om arbetsgivaravgift till arbetslöshetsförsäkringen och det kontanta arbetsmarknadsstödet samt förordningen (1968: 419) om allmän arbetsgivaravgift. Arbetsgivaravgifterna utgår med varierande belopp i förhållande till utgiven kontantlön och uppgår för organisternas del f.n. till sammanlagt omkring 20 procent av denna. Vidare hör hit s.k. SPV-avgifter, dvs. fortlöpande tjänstepensionsavgifter som pastoratet i egenskap av huvudman har att erlægga till statens personalpensionsverk enligt kungörelsen (1959: 289) om avgifter m. m. beträffande vissa i SPR avsedda anställningar. SPV-avgiften utgör f. n. 10 procent av pensionslönen. Premiebetalning för den tidigare nämnda statliga grupplivförsäkringen anses ske genom arbete i anställningen, men statens kostnader för försäkringsbelopp som utges för kyrkomusiker ersätts av kyrkofonden enligt 12 § 2 lagen om kyrkliga kostnader. För dessa kostnader behöver pastoraten alltså inte betala huvudmansavgifter till staten.

Pastorats kostnad enligt 6 § lagen om kyrkliga kostnader bestrids i första hand från nettoavkastningen av pastoratets prästlöne- och kyrkomusikerlönstillgångar och i andra hand med församlingsskatt (7 §). Om emellertid summan av nettoavkastningen av dessa tillgångar och ett belopp motsvarande en utdebitering av församlingsskatt med det öretal för skattekrona som Kungl. Maj:t bestämmer (dubbla beloppet av öretalet för den allmänna kyrkoavgiften, dock högst 20 öre) visst år inte täcker ifrågakostnad, får pastoratet för detta år tillskott ur kyrkofonden med vad som behövs ytterligare för att täcka kostnaden (8 §). Om å andra sidan pastorat visst år får överskott tillfaller detta

kyrkofonden (9 §). — Närmare föreskrifter om den årliga avräkningen mellan pastoraten och kyrkofonden finns i kungörelsen (1971: 861) om kyrkliga kostnader. — Kyrkofondens främsta inkomstkälla är den allmänna kyrkoavgift som pastoraten skall erlægga enligt 10 § lagen om kyrkliga kostnader. Avgiften utgår i förhållande till det antal skatte-kronor, på vilket församlingsskatt beräknas, med det öretal per skatte-krona, högst 20, som Kungl. Maj:t bestämmer för varje år. Öretalet för den allmänna kyrkoavgiften (f. n. 10 öre) bestäms så, att kyrkofondens inkomster såvitt möjligt blir lika stora som dess utgifter.

När organisttjänst är förenad med fyllnadstjänstgöring enligt 13 § 1 Kmst sker viss fördelning av kostnaderna mellan pastoratet och vederbörande skola. Kostnadsfördelningen, som går tillbaka på statsmakernas beslut år 1950 (prop. 1950: 231 s. 30, 1LU 1950: 29, rskr 1950: 352; jfr prop. 1950: 234 och 236, SU 1950: 155 och 183, rskr 1950: 290 och 322), regleras närmare i 59 och 63 §§ Kmst. Enligt denna reglering bestrider skolan ensam arvode för fyllnadstjänstgöring utöver full tjänst (30 veckotimmar) och ersättning för resa som företas på grund av fyllnadstjänstgöringen. Pastoratet svarar för övrig rescersättning, flyttningskostnadsersättning, sjukvårdsförmåner och begravningshjälp samt "avgifter för pensionering". I övrigt fördelas "avlöningskostnaderna" mellan pastoratet och skolan i proportion till timtalen för den kyrkomusikaliska verksamheten resp. fyllnadstjänstgöringen.

Från sistnämnda fördelningsregel gäller enligt 59 § 2 mom. Kmst följande undantag. Om fyllnadstjänstgöringen fullgörs vid skola där musiklektortjänst av samma anställningsform som organisttjänsten tillhör en lägre lönegrad än denna behöver organisten inte vidkännas någon motsvarande reducering av lönen, men skolan skall inte betala mer än som skulle ha utgått om tjänsten tillhört den lägre lönegraden. Har organisten extra tjänst eller arvodesanställning skall skolan inte bestrida högre belopp än som motsvarar det arvode skolan skulle haft att betala om organisten varit timlärare i musik vid skolan. — För den extra lönekostnad som uppkommer för pastoratet vid tillämpning av dessa undantagsregler kan pastoratet få gottgörelse direkt ur kyrkofonden — alltså vid sidan av det nyssnämnda avräkningsförfarandet — enligt bestämmelse i 20 § 4 kungörelsen om kyrkliga kostnader. Bestämmelsen — som grundar sig på statsmakernas beslut år 1971 (prop. 1971: 33 s. 52, KrU 1971:11, rskr 1971:130) och ytterst på förut nämnda finansieringsbeslut år 1950 — härrör från förslag av 1942 års kyrkomusikerutredning. Som motivering för förslaget anförde utredningen i sitt slutbetänkande (SOU 1946: 50 s. 129) följande.

Denna utgift måste nämligen anses representera en av själva tjänsteregleringen betingad kostnad och närmast motsvara en organisatorisk fördel, som kommer kyrkoväsendet i dess helhet till godo. Kostnaden synes närmast kunna betraktas såsom det vederlag, som för kyrkomusi-

kerväsendet måste erläggas för förmånen att i de särskilda fallen kunna tillförsäkra dithörande befattningshavare en förbättrad utkomst. Skolväsendet får å sin sida vidkännas en motsvarig kostnadsökning, i det att vederbörande skolor komma att få gälda något högre avlöning för biträde av kyrkomusiker än vad som eljest skulle utgå till timlärare.

Vad slutligen angår det fall att fyllnadstjänstgöring enligt 13 § 2 Kmst ingår i organisttjänsten föreskrivs i 59 § 5 mom. Kmst att "kostnaderna för avlöningsförmånerna" fördelas mellan pastoratet och kommunen i den ordning dessa bestämmer.

Departementspromemorian

Som bakgrund till de överväganden och förslag vari promemorian utmynnar lämnar i denna bl. a. följande sakuppgifter.

Av de bortåt 2 500 kyrkomusikertjänsterna i landet (år 1972) utgjordes 400 av organisttjänster och 57 av biträdande kyrkomusikertjänster med mer än 14 veckotimmar. Fyllnadstjänstgöring enligt 13 § 1 Kmst ingick i 181 av de förra och 12 av de senare. Endast 50 av kyrkomusikerna hade mer än 9 veckotimmar fyllnadstjänstgöring. Hela antalet veckotimmar fyllnadstjänstgöring inom ramen för full tjänst (30 veckotimmar) uppgick till 1 370. Full tjänst hade 359 organister och 27 biträdande kyrkomusiker.

Fyllnadstjänstgöring enligt 13 § 1 förekommer huvudsakligen vid sådana skolformer för vilka vederbörande huvudman åtnjuter statsbidrag enligt kungörelsen (1958: 665) om statsbidrag till driftkostnader för det allmänna skolväsendet, kungörelsen (1966: 115) om statsbidrag till driftkostnader för gymnasieskolan och kungörelsen (1966: 758) om statsbidrag till driftkostnader för folkhögskolor. Innebörden av statsbidragsbestämmelserna såvitt avser organisters fyllnadstjänstgöring är att statsbidrag utgår inte bara för lönekostnad som belöper på fyllnadstjänstgöringen utan också för ATP-avgift och allmän arbetsgivaravgift. Beträffande folkhögskola utgår statsbidrag även för avgift till sjukförsäkringen. I fråga om personalpensioneringen enligt SPR medför statsbidragsbestämmelserna att staten tillgodoräknar sig lönekostnadspålägg för fyllnadstjänstgöringen enligt kungörelsen (1969: 54) om beräkning och redovisning av lönekostnadspålägg.

En i promemorian redovisad enkät bland 35 pastorat i vilka år 1972 fanns organisttjänster med mer än 9 veckotimmar fyllnadstjänstgöring ger vid handen att 34 pastorat utbetalar hela lönen, medan i ett fall pastoratet och skolan betalar var sin del. Vidare betalar 32 pastorat arbetsgivaravgift för hela tjänsten, men tolv av dem får ersättning av skolan i regel med viss procent av fyllnadstjänstgöringslönen. Tre av pastoraten betalar arbetsgivaravgift endast för den kyrkomusikaliska delen av tjänsten; där avger pastorat och skola arbetsgivar- och kontroll-

uppgifter för var sin del av tjänsten. Sex pastorat får ersättning av skolan för SPV-avgiften i proportion till timtalet.

Den oenhetliga tillämpning av kostnadsfördelningsreglerna som enkäten ger belägg för bottnar enligt promemorian i terminologiska oklarheter. Sålunda konstateras att begreppen "kostnad för avlöningsförmån" och "avlöningskostnader" i 59 § Kmst åsyftar endast lön och andra sådana avlöningsförmåner som anges i 10 § AST och således har en betydligt snävare innebörd än begreppet "kostnad för avlöningsförmåner" i lagen om kyrkliga kostnader. Vidare påvisas att uttrycket "avgifter för pensionering" i 63 § Kmst avser SPV-avgifter men inte ATP-avgifter.

Sedan i promemorian redogjorts för ATP-avgiften och de övriga arbetsgivaravgifter som efter tillkomsten av Kmst pålagts arbetsgivarna anföras bl. a. följande. Med arbetsgivare i detta sammanhang förstås den som till arbetstagare hos honom utgett ersättning för utfört arbete. Till organist med fyllnadstjänstgöring betalar pastoratet lön för en sammanlagd tjänstgöring av högst 30 veckotimmar. För tilläggstimmar som utöver 30 veckotimmar ingår i fyllnadstjänstgöringen betalar skolan timarvode direkt till organisten. Pastoratet är alltså att anse som arbetsgivare och har att erlägga arbetsgivaravgifter för hela lönen utom för de tilläggstimmar utöver 30 veckotimmar som arvoderas av skolan. Något riksdagsbeslut om att arbetsgivaravgifter skall fördelas mellan pastoratet och skolan föreligger inte.

Vidare framhålls i promemorian följande. Som utgångspunkt för de fortsatta övervägandena av frågan om fördelning av kostnaderna för organister med fyllnadstjänstgöring enligt 13 § 1 Kmst kan tas det självklara önskemålet att det skall råda terminologisk överensstämmelse mellan kyrkomusikerstadgan och lagen om kyrkliga kostnader. Sålunda bör begreppet "kostnad för avlöningsförmån" ges samma innebörd i stadgan som det har i lagen, dvs. det bör omfatta såväl kostnad för avlöningsförmåner enligt AST som kostnader för pensionsförmåner och avgifter av olika slag som skall utges för anställda. — I fråga om avlöningsförmåner enligt AST och avgifter för den statliga tjänstepensioneringen torde det inte finnas anledning att frånga de nuvarande finansieringsprinciperna såvitt avser kostnadsfördelningen mellan pastorat och skola. — Vad angår arbetsgivaravgifterna synes f.n. gälla att de skall betalas helt av pastoraten, och så sker tydligen också i flertalet fall. Avgifterna har ökat undan för undan. Det bör beaktas att det i realiteten ofta är kyrkofonden som i sista hand drabbas av kostnaden till följd av sin roll som regulator för kostnadsutjämning mellan pastoraten. Kyrkofonden är avsedd för kyrkliga ändamål. När fonden år 1950 pålades kostnaden för det numera i 20 § 4 kungörelsen om kyrkliga kostnader angivna bidraget för fyllnadstjänstgöringslön som ej skall betalas av skolan motiverades detta med att anordningen var till nytta för kyrkoväsendet i

dess helhet. Denna kostnad avser emellertid kompensation för en löneutgift som normalt inte åvilar skolan. Med arbetsgivaravgifterna förhåller det sig däremot så, att de normalt skall erläggas av var och en som utger kontantlön. De kan inte heller sägas vara av samma karaktär som de förpliktelser vilka åvilar pastoratet i fråga om sjukvårdsförmåner, begravningshjälp och SPR-pension. Den nyss angivna motiveringen för att viss kostnad för fyllnadstjänstgöring skall bestridas ur kyrkofonden kan inte åberopas för att låta kostnaden för de arbetsgivaravgifter som hänför sig till fyllnadstjänstgöringen stanna på kyrkoväsendet. Det kan inte anses vara ett kyrkligt ändamål att på detta sätt subventionera skolväsendet. Därtill kommer att den statsunderstödda skolan får statsbidrag för huvudparten av nuvarande arbetsgivaravgifter. Pastoratet bör därför få ersättning av skolan för sina utlägg för arbetsgivaravgifter som hänför sig till fyllnadstjänstgöringen. Eftersom det på grund av debiteringssystemets konstruktion ofta är omöjligt att ange exakt vilka kostnader för arbetsgivaravgifter som belöper på viss organisttjänst bör ersättningen beräknas efter någon lämplig schablon, t. ex. ett procenttal, som Kungl. Maj:t fastställer varje år i huvudsak på samma sätt som redan sker vid beräkning av statsbidrag till skolväsendet. — Att, som i några fall förekommer, pastorat och skola betalar ut var sin lönedel och redovisar för denna i kontroll- och arbetsgivaruppgifter torde få anses principiellt olämpligt. Man bör markera den ifrågavarande tjänstekombinationens karaktär av en enhetlig kyrkomusikalisk tjänst, för vilken pastoratet i lönehänsende är huvudman.

I promemorian uppges att det nyss berörda bidraget ur kyrkofonden enligt 20 § 4 kungörelsen om kyrkliga kostnader, som började utgå budgetåret 1952/53, nådde sin högsta höjd 1962/63 med 132 368 kr. och därefter nedgick kraftigt för att budgetåret 1972/73 utgå med endast 1 246 kr. Anledningen till denna utveckling är att lönegradskillnaden mellan organister och musiklärare undan för undan har minskat. Såväl organister som musiklärare vid grundskolan och gymnasieskolan är nu placerade i lönegrad U 14. En skillnad föreligger mellan extra eller obehörig organist (U 11) och obehörig musiklärare (U 10). — Medlen utbetalas av domkapiteln, som avger redovisning halvårsvis till kammarkollegiet.

Det kan — heter det vidare i promemorian — starkt ifrågasättas om man skall ha kvar detta speciella bidrag ur kyrkofonden vid sidan om den vanliga avräkningen. På grund av den löneutjämning som skett har denna utgiftspost sjunkit till belopp som i jämförelse med den totala avlöningskostnaden för kyrkomusiker (mellan 50 och 60 milj. kr.) är bagatellartade. Bidragen — som aldrig varit särdeles omfattande — är numera uppenbarligen för obetydliga för att motivera kostnaderna för och besväret med deras administrerande. Visserligen vet man ännu inte om de nya kompetensreglerna i Kmst kommer att medföra att organis-

ter och musiklärare placeras i skilda lönegrader. Men även om så skulle bli fallet är det inte sannolikt att det blir mera avsevärda diskrepanser. Om t. ex. alla kyrkomusiker som nu har fyllnadstjänstgöring placeras i löneklass U 15 men fyllnadstjänstgöringen avlönas efter U 14 blir skillnaden i 1973 års löneläge (exkl. arbetsgivaravgifter) ca 97 000 kr. I ett kyrkomusikerdistrikt där organisten har 10 veckotimmar fyllnadstjänstgöring skulle motsvarande löneskillnad uppgå till ca 720 kr. Med hänsyn till detta och till möjligheten för de ekonomiskt svagare pastoraten att få tillskott ur kyrkofonden enligt 8 § lagen om kyrkliga kostnader bör det ifrågasättas om bidragssystemet avskaffas. Ett ytterligare skäl härför tillkommer om pastoraten befrias från skyldigheten att bekosta arbetsgivaravgifterna för fyllnadstjänstgöringslönen.

Slutligen berörs i promemorian frågan om det behövs några särskilda bestämmelser för att främja organiserandet av tjänstekombinationer enligt det nytillkomna alternativet i 13 § 2 Kmst. Här om sägs i promemorian följande. Eftersom det är samma typ av organisttjänst i båda fallen kan det inte vara rimligt att behandla dem på olika sätt i fråga om fördelning av kostnader för avlöningsförmåner. Den omständigheten att den kommunala musikundervisningen inte får statsbidrag för ATP-avgift etc. kan inte utgöra skäl till att kommunen skall betala mindre för en organist än för en annan musiklärare. De skäl som nyss anförts för att slopa systemet med bidrag ur kyrkofonden enligt 20 § 4 kungörelsen om kyrkliga kostnader talar för att inte införa samma system för den nya gruppen av organisttjänster, även om där kan antas bli fråga om större löneskillnader än i förhållande till de statliga eller statsunderstödda skolorna. Härtill kommer önskvärdheten av att undvika den administrativa tillkrångling som skulle bli följden om man inför speciella regler för den nya typen av fyllnadstjänstgöring.

Remissyttrandena

Förslaget att arbetsgivaravgifterna skall fördelas mellan pastorat och skola har inte rönt någon gensaga vid remissbehandlingen. Det föreslagna sättet att fördela denna kostnad — dvs. att pastoratet får ersättning av skolan efter en av Kungl. Maj:t fastställd schablon — har i allmänhet godtagits. *Riksförsäkringsverket*, som begränsat sitt yttrande till frågan om arbetsgivaravgifterna, framhåller att det oftast ställer sig svårt att bestämma den genomsnittsprocent av lönen som arbetsgivaravgifterna uppgår till. Beträffande den lönemässigt homogena arbetstagargrupp som det är fråga om här torde emellertid enligt riksförsäkringsverket samma svårighet inte föreligga. *Statskontoret* anser att det av främst formella skäl är av betydelse att organisttjänsternas enhetliga karaktär betonas och att pastoraten klart framträder som deras huvudmän. Denna synpunkt torde väga tyngre än den matematiska exakthet

i kostnadsfördelningen som måhända skulle kunna uppnås på andra vägar. Riksrevisionsverket anlägger liknande synpunkter. Enligt *domkapitlet i Göteborg* synes, med hänsyn till ofta återkommande ändringar beträffande debiteringen och beräkningen av de olika arbetsgivaravgifterna samt tillkomsten av nya avgiftsgrupper, det föreslagna systemet med ett av Kungl. Maj:t för viss tid bestämt procenttal vara att föredra framför annan beräkningsgrund.

I detta sammanhang framhåller *den musiksakkunnige hos domkapitlet i Linköping* att det är viktigt för tjänst innehavaren att ha endast en arbetsgivare — pastoratet. Av motsatt åsikt är *Stockholms församlingsdelegerades beredningsutskott*. Det har enligt utskottet visat sig svårt att få till stånd rapportering från skolmyndigheten till församlingsdelegerade om beviljade ledigheter från fyllnadstjänstgöring, vilket medfört att lön i vissa fall utbetalats utan att sådan tjänstgöring fullgjorts. Utskottet förordar därför att kyrkan och skolan var för sig utbetalar de till resp. del av tjänsten hänförliga löneförmånerna.

Flera remissinstanser föreslår att kostnader som enligt promemorian fortfarande bör stanna på pastoratet fördelas mellan pastoratet och skolan. Längst i detta hänseende går *domkapitlet i Linköping*, *Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund* samt några *kyrkoråd*, vilka hävdar att alla kostnaderna bör fördelas. Församlings- och pastoratsförbundet anser också att det procenttal efter vilket arbetsgivaravgifterna enligt förslaget skall beräknas bör innehålla en komponent avseende skolans ersättning till kyrkan såsom ett slags premie för den grupplivförsäkring som i förekommande fall utbetalas av kyrkofonden och således ytterst betalas av pastoraten genom den allmänna kyrkoavgiften. Denna procentandel uppskattar förbundet till 0,4 procent. I fråga om SPV-avgifterna hävdar förbundet att pastoraten endast bör åläggas bestrida så stor del av de fortlöpande avgifterna till SPV som svarar mot den kyrkomusikaliska delen av tjänsten. Beträffande den del som avser fyllnadstjänstgöringen bör SPV ges möjlighet att på lämpligt sätt täcka kostnaderna härför från utbildningsdepartementets anslag till statsbidrag för resp. skolform. Vad gäller engångsavgifter till SPV, som erfordras för att tjänst innehavare skall få tillgodoräkna ytterligare tjänstår för full pension, betalar huvudmännen normalt dessa, även om de i princip är frivilliga. I de fall sådana avgifter förekommer anser förbundet att de bör fördelas mellan resp. huvudmän i proportion till tjänstgöringens förläggning till olika verksamhetsformer.

Även *kammarkollegiet*, *domkapitlen i Uppsala*, *Luleå* och *Stockholm* samt ett flertal *kyrkoråd* uttalar sig till förmån för en fördelning av SPV-avgifterna. Kammarkollegiet ifrågasätter sålunda om inte med hänsyn till reglerna om lönekostnadspålägg viss "dubbelbetalning" äger rum. Pastoraten erlägger nämligen avgifter till den statliga tjänstepensioneringen för hela tjänsten, ehuru staten tillgodoräknar sig lönekost-

nadspålägg på den del av lönen som faller på fyllnadstjänstgöringen. Därjämte ter det sig enligt kollegiet mindre naturligt att pastoratet belastas med pensionsavgift för hela tjänsten, om lönen och arbetsgivaravgifterna skall fördelas mellan pastorat och skola. I allmänna medvetandet torde pensions- och arbetsgivaravgifterna vara så förknippade med varandra att en särbehandling av pensionsavgifterna i detta sammanhang måste verka förbryllande. Mot denna bakgrund synes skäl föreligga att underkasta frågan om finansieringsprinciperna för den statliga tjänstepensioneringen beträffande nu ifrågavarande tjänster förnyad prövning.

Statens personalpensionsverk har i och för sig inte något att invända mot promemorieförslaget. Pensionsverket erinrar emellertid om att systemet med personalpensionsavgifter till verket för ifrågavarande kyrkomusikaliska personal innebär en relativt omständlig anordning. Den bygger på årlig individuell rapportering beträffande berörda befattningshavare och en motsvarande debitering och uppbörd av avgifter och innebär vidare särskilda komplikationer vid förmånsbestämningen. Den fördelning av pensioneringskostnader som åstadkommes genom denna differentierade procedur är likväl inte i detalj invändningsfri ur "rättvisesynpunkt", bl. a. eftersom avgifterna helt påförs pastoraten även i de fall fyllnadstjänstgöring förekommer utanför det kyrkliga området. Om hänsyn skulle tas till sådana förhållanden skulle emellertid anordningen för fördelning av personalpensionskostnader mellan staten, pastoraten och kommunerna komma att kompliceras ytterligare. Något sådant bör med hänsyn till kostnadsfördelningens ekonomiska betydelse undvikas. Enligt pensionsverkets mening bör i stället övervägas om inte en nöjaktig fördelning av personalpensionskostnader mellan staten och pastoraten kan åstadkommas genom någon schablonmässig anordning som möjliggör att det särskilda avgiftssystemet slopas.

Promemorian föreslår att avskaffa det direkta bidraget ur kyrkofonden till kostnad för kyrkomusikers fyllnadstjänstgöring och att ej införa några särbestämmelser för tjänster med fyllnadstjänstgöring enligt 13 § 2 Kmst avstyrks av *organisationskommittén för högre musikutbildning* men godtas mer eller mindre förbehållslöst av övriga remissinstanser som yttrat sig över promemorian i denna del.

Enligt *statskontorets* mening bör någon skillnad i nu nämnt avseende inte göras mellan de båda typerna av kyrkomusikers fyllnadstjänstgöring. Om möjligheten för pastoraten att kombinera kyrkomusikertjänsterna med fyllnadstjänstgöring vid statliga och statsunderstödda läroanstalter bedömts vara av så stort värde för kyrkoväsendet som helhet att den kan motivera en särskild ersättning från kyrkofonden, torde detta värde också föreligga om fyllnadstjänstgöringen äger rum inom den kommunala musikundervisningens ram. Enligt statskontorets uppfattning bör därför sådan ersättning utgå antingen vid bägge slagen av

fyllnadstjänstgöring eller vid intetdera av dem. Motiveringen i promemorian för ett totalt avskaffande av ersättningarna från kyrkofonden ligger främst i det förhållandet att löneutjämningen mellan kyrkan och skolan på detta område fortskridit så långt att de mellanskillnader kyrkofonden haft att erlægga blivit beloppsmässigt så små att hela anordningen förlorat det mesta av sin betydelse. Härtill kan invändas att omkastningar kan komma att ske och att en utsträckning av bestämmelsernas räckvidd till den inte statsunderstödda musikundervisningen skulle öka kyrkofondens bidragsvolym. Dessa omständigheter talar närmast för att behovet av kyrkofondens medverkan snarast kommer att bli större och att den därför inte borde avskaffas. Emellertid föreligger det enligt statskontorets mening ett vägande hinder för en utvidgning av kyrkofondens skyldighet att ersätta vederbörande pastorat för den löneskillnad som omförmäles i 59 § 2 mom. Kmst. Med den formulering som 5 mom. i nämnda paragraf erhållit skulle det överhuvudtaget inte bli möjligt att enligt samma grunder och på samma strikta sätt som när det gäller kostnadsuppdelningen enligt 2 mom. fixera den mellanskillnad i avlöningsbelopp som det skulle åligga kyrkofonden att ersätta. Eftersom kostnadsfördelningen mellan vederbörande pastorat och kommun, när det gäller fyllnadstjänstgöring vid icke statsunderstödd läroanstalt, skall baseras på avtal mellan de två parterna, finns ingen exakt grundval på vilken kyrkofondens ersättningsbidrag skulle kunna beräknas. Med hänsyn härtill och mot bakgrunden av vad som för övrigt anförts i promemorian har statskontoret intet emot att kyrkofondens bidragsgivning i hithörande avseende får upphöra.

Domkapitlet i Växjö tillstyrker förslagen men anser möjlighet böra skapas för "självförsörjande" pastorat, där det finns organisttjänst med fyllnadstjänstgöring, att efter särskild framställning få bidrag av kyrkofondsmedel när kommunen betalar ersättning efter lägre lönegrad än den vari organisten är placerad. Domkapitlet tänker därvid särskilt på tjänstekombinationen organist — kommunal musiklärare, där skillnaden mellan lönegrader kan vara så stor att den kan påverka pastoratet att av kostnadsskäl avstå från denna tjänstekombination där den i andra avscenden är mycket lämplig.

Domkapitlet i Göteborg har den erfarenheten att kyrkomusikerdistrikten i stor utsträckning strävar efter att skaffa fyllnadstjänstgöring till sina organisttjänster för att få högre timtal vid tjänsterna och därigenom göra dem mera lockande för kvalificerade sökande. Distrikten bör då i motsvarande grad vara beredda att tåla den ev. merbelastning som en mellanskillnad i lön innebär och som de möjligen slutligt måste svara för om avräkningen med kyrkofonden skulle visa överskott. Det samma får enligt domkapitlet anses gälla vid den ev. större mellanskillnad det kan bli fråga om vid fyllnadstjänstgöring i kommunal musikskola.

Organisationskommittén för högre musikutbildning erinrar om att den i sitt betänkande (Ds U 1971: 5) Ny högre utbildning av kyrkomusiker hade lagt fram förslag om att fyllnadstjänstgöring inom organisttjänst skulle kunna fullgöras som musikpedagog inom kommunal musikundervisning. Svenska kommunförbundet hade ställt sig positivt till förslaget. Det fanns således anledning räkna med att förbundet var villigt rekommendera sina medlemmar att teckna avtal med pastorat om sådan fyllnadstjänstgöring. Förslaget grundade sig på ett antagande om en i princip oförändrad fördelning av kostnaderna mellan pastorat och kommun för organisttjänst med fyllnadstjänstgöring i det allmänna skolväsendet eller i kommunal musikskola. Kommittén understryker att den i departementspromemorian påvisade löneutjämnningen mellan organister och musiklärare inte gäller förhållandet mellan organister och musikpedagoger vid kommunal musikskola. Kommittén kan därför inte finna annat än att 1942 års kyrkomusikerutrednings motivering för det direkta bidraget ur kyrkofonden fortfarande har betydelse med tanke på sistnämnda förhållande. Till utveckling härav anför kommittén följande.

Kommittén anser det viktigt att alla möjligheter tillvaratas för att uppmuntra kyrka och kommun att inrätta organisttjänster med fyllnadstjänstgöring som musikpedagog. Det direkta bidraget ur kyrkofonden får anses vara en stimulans för att nå detta syfte och bidraget bör därför bibehållas. Om tjänster inte inrättas i tillräcklig utsträckning kan detta leda till att kyrkomusikstuderandena vid musikhögskolorna väljer en annan påbyggnadsutbildning än den musikpedagogiska. Kommittén finner en sådan utveckling olycklig. — För att bidra till en ökad benägenhet hos pastorat och kommun att inrätta här avsedda tjänster med fyllnadstjänstgöring som musikpedagog ifrågasätter kommittén vidare om icke kommunen bör bestrida kostnaden för den musikpedagogiska delen av organisttjänst enbart efter kostnaderna för timpläroanställning och ej efter kostnaderna för lönegradsplacerad musikpedagogtjänst.

Svenska kommunförbundet säger sig ur de synpunkter förbundet har att företräda inte ha någon erinran mot i departementspromemorian framförda förslag.

Församlings- och pastoratsförbundet — som godtar förslaget att slopa det särskilda bidraget ur kyrkofonden till täckande av pastorats kostnad för ev. löneskillnad — framhåller att samma skäl som talar för detta förslag, nämligen skillnadsbeloppens ringa storlek, talar för att inte befria huvudmannen för fyllnadstjänstgöringen från denna kostnad. Även *domkapitlet i Linköping* och några *kyrkoråd* anser att skolan (kommunen) bör svara för denna löneskillnad.

Föredraganden

Jag har i det föregående lämnat en kortfattad redogörelse för den nuvarande kyrkomusikerorganisationen. Som framgår av denna ankommer kostnaderna för organisternas avlöningsförmåner i första hand på pastoraten. I förekommande fall kan pastorat dock få tillskott härför ur kyrkofonden via samma avräkningsförfarande som gäller beträffande pastoratens prästlönekostnader. Vidare har jag berört hur man, för att kunna tillskapa fulla tjänster för organister, får repliera på fyllnadstjänstgöring som musiklärare vid vissa statliga eller statsunderstödda läroanstalter. Pastoratet är därvid berättigat till ersättning av skolan för den del av avlöningskostnaden som belöper på fyllnadstjänstgöringen efter organistens löneklass eller, om lägre lönegrad skulle gälla för musikleartjänst vid skolan, efter motsvarande lägre löneklass. För den del av kostnaden för fyllnadstjänstgöringen som inte täcks genom skolans avlöningsbidrag kan pastoratet få gottgörelse direkt av kyrkofonden vid sidan av det nyssnämnda avräkningsförfarandet. Denna bidragsform kallar jag i fortsättningen direktbidrag. Närmare bestämmelser om fördelningen mellan pastorat och skola av kostnaderna för organisternas avlöningsförmåner finns i kyrkomusikerstadgan (1950: 375, omtryckt 1973: 681). Dessa bestämmelser går tillbaka på beslut vid 1950 års riksdag.

Som en konsekvens av den nya kyrkomusikerutbildning som sedan några år meddelas vid musikhögskolorna har införts möjlighet att kombinera organisttjänst med fyllnadstjänstgöring som musikpedagog vid kommunal musikundervisning till vilken inte utgår statsbidrag. Bestämmelser om detta alternativ till den äldre fyllnadstjänstgöringen har meddelats i kyrkomusikerstadgan, och i samband därmed har behörighetsreglerna ändrats. Fyllnadstjänstgöring enligt det nya alternativet kommer till stånd genom avtal mellan församlingen och kommunen. Avlöningskostnaderna fördelas mellan pastoratet och kommunen i den ordning de själva bestämmer.

I anslutning till dessa ändringar i stadgan har fråga uppkommit om pastoratet också bör kunna få direktbidrag ur kyrkofonden för den del av kostnaden för den nya typen av fyllnadstjänstgöring som inte täcks av kommunen. Vidare har i detta sammanhang uppmärksamats att reglerna om fördelning mellan pastorat och skola av kostnaderna för tjänst med den äldre fyllnadstjänstgöringen är ofullständiga i det hänseendet att de inte behandlar kostnaderna för arbetsgivaravgifter. Dessa spörsmål har närmare belysts i den departementspromemoria som jag har redogjort för i det föregående.

I promemorian föreslås att direktbidraget ur kyrkofonden slopas i fråga om den äldre fyllnadstjänstgöringen och att någon motsvarande bidragsform inte införs för den nya. Vad gäller kostnadsfördelningen

vid den äldre fyllnadstjänstgöringen mellan pastorat och skola föreslås att reglerna härom ändras på så sätt att pastoratet berättigas till ersättning av skolan för så stor del av arbetsgivaravgifterna som belöper på skolans avlöningsbidrag till pastoratet samt att denna ersättning beräknas efter en schablon som Kungl. Maj:t bestämmer.

Promemorieförslagen har i allmänhet godtagits vid remissbehandlingen. Beträffande kostnaderna för avlöningsförmåner för tjänst med den äldre fyllnadstjänstgöringen har dock flera remissinstanser uttryckt önskemål om fördelning av SPV-avgifter och vissa andra kostnadsposter för vilka skolan nu inte skall betala ersättning. I fråga om direktbidraget ur kyrkofonden avstyrks förslaget av organisationskommittén för högre musikutbildning. Ett direktbidrag behövs enligt kommittén med hänsyn till den stimulans som bidraget kan innebära för intresset att inrätta organisttjänster med fyllnadstjänstgöring som musikpedagog vid kommunal musikundervisning. Kommittén befarar att avsaknaden av sådant bidrag får till följd att musikstuderande på kyrkomusikerlinjen kommer att undvika den musikpedagogiska påbyggnadsutbildningen, om sådana tjänster inrättas i otillräcklig utsträckning. Några remissinstanser anser att den kostnad som direktbidraget är avsett att täcka bör läggas på skolan.

Jag har i min redogörelse för nuvarande ordning angett de arbetsgivaravgifter som f. n. skall erläggas för organisterna. Samtliga dessa avgifter har tillkommit efter riksdagens ställningstagande i fråga om kostnadsfördelningen mellan pastorat och skola år 1950. I likhet med vad som anges i promemorian finner jag att det är nödvändigt att skingra den osäkerhet som f. n. råder om hur man skall förfara med dessa kostnader. Jag biträder promemorieförslaget och förordar således att kostnaderna för alla de arbetsgivaravgifter som jag har angett i det föregående fördelas mellan pastoratet och skolan på det sätt som föreslagits. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma en schablon efter vilken storleken av skolans ersättning för ifrågavarande kostnader skall beräknas, på samma sätt som redan sker i fråga om statsbidrag till skolväsendet.

Vad angår de längre gående önskemål och förslag rörande fördelning av kostnader som förts fram i vissa remissyttranden är jag inte nu beredd tillstyrka att man går ifrån den ståndpunkt som statsmakterna intog i dessa hänseenden år 1950. Vissa av dessa önskemål och förslag torde få övervägas i andra sammanhang.

Beträffande direktbidraget ur kyrkofonden delar jag den uppfattning som kommit till uttryck i departementspromemorian, nämligen att det med hänsyn till bidragets ringa betydelse inte är motiverat att behålla denna bidragsform i fråga om den äldre fyllnadstjänstgöringen. Jag förordar således att bidrag av detta slag inte längre skall utgå ur kyrkofonden. Jag har därvid också beaktat att pastorat med svagare ekonomi

har möjlighet att få kostnader som avses med bidraget täckta ur kyrkofonden via det förut nämnda avräkningsförfarandet.

Med hänsyn till den ställning jag har tagit till frågan om direktbidraget vid den äldre fyllnadstjänstgöringen finner jag inte motiverat att införa någon motsvarande anordning för den nya fyllnadstjänstgöringen, även om löneskillnaderna här kan bli relativt stora. Man kan vidare, med hänsyn till att kostnadsfördelningen bestäms genom avtal, såsom statskontoret närmare utvecklat, inte beräkna skillnaden utifrån en enhetlig grundval på samma sätt som när det gäller den äldre fyllnadstjänstgöringen. Även i detta sammanhang kan ekonomiskt sämre lottade pastorat få bidrag från kyrkofonden via det vanliga avräkningsförfarandet. Något direktbidrag ur kyrkofonden bör således inte heller utgå för den nya fyllnadstjänstgöringen. Liksom organisationskommittén för högre musikutbildning vill jag emellertid starkt betona vikten av att avtal om den nya fyllnadstjänstgöringen träffas mellan kyrkliga och borgerliga kommuner i sådan omfattning att de kyrkomusikstuderande inte på grund av brist på tjänster av denna typ avhåller sig från att välja den musikpedagogiska påbyggnadskursen. Det är angeläget att uppmärksamt följa utvecklingen på detta område. Om förhållandena ger anledning därtill får frågan om särskilda åtgärder för att få till stånd tjänster med den nya fyllnadstjänstgöringen tas upp till förnyat övervägande.

Under återopande av det anförda hemställer jag att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

1. bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela bestämmelser om fördelningen mellan pastorat och skola av kostnaderna för arbetsgivaravgifter på sätt som jag har angett i detta avsnitt,
2. besluta att kyrkofonden inte längre skall bestrida sådan kostnad för kyrkomusikers fyllnadstjänstgöring som musiklärare vilken ej skall betalas av skolan.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Britta Gyllensten

Innehåll

I. Vissa anslag ur kyrkofonden	3
1 Inredning av domkapitelhuset i Härnösand	3
2 Inrättande av nya stiftsadjunktstjänster för finskspråkiga personer i Sverige, m. m.	3
3 Avlöningsbidrag till sjömanspräster	5
4 Bidrag till kyrkomusikerutbildningen vid Sköndalsinstitutet	6
5 Anslag till anlåtande av biträde vid handläggningen av kyrkliga ärenden	7
6 Anslag till kostnader för Kyrkornas världsråds femte generalförsamling	7
7 Stipendier till blivande präster för utbildning i finska och samiska språken	8
8 Anslag för anordnande av teologiska fortbildningskurser för präster m. m.	9
9 Bidrag till Lutherska världsförbundets svenska sektion	9
10 Bidrag till kyrklig verksamhet i Schweiz	10
11 Henställan	10
II. Kostnadsansvaret för avlöningsförmåner åt organister med fyllnadstjänstgöring	11
Inledning	11
Nuvarande ordning	12
Departementspromemorian	16
Remissyttrandena	19
Föredraganden	24

